

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

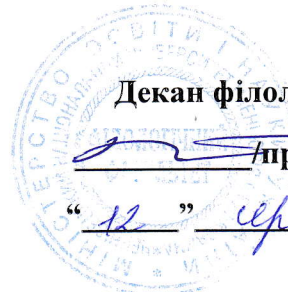
Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

 /проф. Борис БУНЧУК/

“ 12 ” *серпня* 20 24 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ДОГМАТИЧНЕ БОГОСЛОВ'Я

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Богослов'я»

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Догматичне богослов'я складена відповідно до освітньо-професійної програми «Богослов'я», спеціальності 041 Богослов'я, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 4 від «24» квітня 2023 р.).

Розробник: **Щербань Микола Володимирович**, кандидат історичних наук, кандидат богословських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Щербань Микола Володимирович**, кандидат історичних наук, кандидат богословських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

зумовлена вимогами та завданням, що висувуються до освітнього процесу на ОП зі спеціальності «Богослов'я». Особливості курсу та його змістове наповнення полягають у висвітленні (в систематичному порядку) й комплексному розкритті здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти основних істин християнського віровчення – догматів християнської віри – у тому вигляді, як їх сповідує Вселенська Православна Церква. Глибинне засвоєння догматичних істин сприяє правильному формуванню світогляду кожного християнина, визначає та скеровує його практичну діяльність, формує правильне спрямування особистого духовного життя, а також слугує належною основою особистого богопізнання.

ПРЕРЕКВІЗИТИ:

дисципліна в цілісності освітнього процесу на ОП першого (бакалаврського) рівня спеціальності богослов'я вдало (в професійному плані) доповнюватиме компетентності й програмні результати, які здобувачі вищої освіти отримують під час вивчення курсів «Вступ до богословських наук», «Давньогрецька мова (за проф. спрямуванням)», «Латинська мова (за проф. спрямуванням)» а також є важливою в контексті підготовки здобувачами кваліфікаційних робіт на теоретично актуальні та соціально затребувані теми. Основою вивчення курсу є навички, які здобувачі вищої освіти засвоювали на під час вивчення, зокрема, таких дисциплін як «Ісагогіка, герменевтика та екзегетика Старого Завіту», «Ісагогіка, герменевтика та екзегетика Нового Завіту».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Дисципліна спрямована на формування у здобувача вищої освіти таких результатів навчання:

Загальні компетентності:

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати духовні, моральні, культурні, освітні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК 05. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 06. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 08. Здатність працювати автономно.

ЗК 09. Здатність працювати в команді.

Професійні (спеціальні) компетентності:

СК 01. Здатність здійснювати аналіз текстів Святого Письма, священних текстів та богословської літератури із застосуванням методів богослов'я та інших наук.

СК 02. Здатність визначати взаємодії та взаємозв'язки між богословськими традиціями, оцінювати суспільну і культурну роль богослов'я в історичному та сучасному контекстах.

СК 03. Здатність аналізувати й характеризувати усталені та нові богословські традиції, богослужбові та релігійноправові практики.

СК 04. Здатність осмислювати актуальні проблеми в галузі богослов'я та визначати шляхи їх розв'язання.

СК 06. Здатність розпочинати і проводити діалог із виразниками різних богословських традицій та представниками суспільства.

СК 07. Здатність вести просвітницьку діяльність в галузі богослов'я;

СК 08. Здатність проводити консультативну і експертно-аналітичну діяльність в галузі богослов'я.

СК 09. Здатність організовувати представницько-посередницьку діяльність в галузі богослов'я.

Відповідно до ОПП, вивчення дисципліни «Догматичне богослов'я» спрямоване на досягнення таких *програмних результатів*:

ПРН3. Набути навичок осмислення богословських питань у контексті викликів сучасності.

ПРН4. Аналізувати інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, інтерпретувати, впорядковувати, класифікувати й систематизувати інформацію.

ПРН6. Мати концептуальні знання гуманітарних та соціальних наук, необхідні для критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері богослов'я.

ПРН7. Аналізувати історію виникнення, основні етапи формування, структуру та принципи тлумачення Святого Письма та інших священних текстів в історичному, соціальному, філологічному, канонічному і культурному контекстах.

ПРН8. Розуміти взаємозв'язки богословських традицій та їх роль в історичному і сучасному контексті.

ПРН10. Аналізувати першоджерела та наукові праці, визначальні для оформлення богословських традицій.

ПРН13. Пояснювати основи, принципи і методи богослов'я та застосовувати їх у практичній діяльності.

ПРН14. Вміти презентувати богословську думку в межах представницької і посередницької діяльності.

ПРН16. Приймати ефективні рішення у непередбачуваних робочих контекстах розробляти та реалізовувати проєкти у галузі богослов'я, державно-церковних відносин, освіти, організовувати та керувати професійним розвитком осіб та груп.

В результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати*:

- основні джерела догматичного богослов'я та історію розвитку догматичних рухів;
- історію формування корпусу догматів;
- ключові принципи православної догматики;
- основну богословську термінологію та специфіку проблематики;
- методологію засвоєння догматичного матеріалу;
- структуру православного догматичного богослов'я: (христологія, сотеріологія, еклезіологія, сакраментологія, есхатологія);
- основні відмінності догматів Православної Церкви від віроповчальних істин інших християнських конфесій;
- сучасні догматичні течії в Християнстві.

А також *вміти*:

- використовувати отримані теоретичні знання для формування суджень з догматичних питань;
- на основі Священного Писання та Святого Передання викласти віровчення Церкви з різних питань;
- використовувати догматичну термінологію, володіючи понятійно-категоріальним апаратом;
- формулювати основні положення сучасних догматичних концепцій;
- критично оцінювати вчення інославно-конфесій;
- об'єктивно аналізувати сучасні богословські течії;
- опрацьовувати віроповчальні, богословські, філософські тексти, щопов'язані з науковою проблематикою догматичного богослов'я;
- методологічно правильно формувати власні наукові дослідження в галузі православно-християнського віровчення.

Розуміти:

- суть та основні характерні риси православного богослов'я;
- структуру і принципи взаємозв'язків у віроповчальній системі Православ'я;
- специфіку розвитку християнської віроповчальної доктрини в історичному контексті;
- роль визначних богословів у процесі формування догматів віри;
- основні відмінності між православним віровченням та вченнями інославно-конфесій.

**- ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
2.1 ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ**

Навчальна дисципліна «Актуальні питання морального богослов'я та біоетика»											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	СРС	Індивідуальна робота	
Денна	1	1	11	330	135	-	120	-	75		екзамен
Заочна	Немає										

2.2 ДИДАКТИЧНА КАРТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	усього	денна форма						заочна форма						
		у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	Лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Актуальні питання християнського віровчення.													
Тема 1. Предмет, структура і завдання курсу «Догматичне богослов'я»	33	13					12							
Тема 2. Вчення про Бога в Самому собі	33	14					12							
Тема 3. Вчення про створення світу (християнський креаціонізм)	33	14					12							
Тема 4. Вчення про ангелів (християнська ангелологія)	33	13					12							
Тема 5 Вчення про людину (православна антропологія)	33	13					12							
Разом за ЗМ1	165	67					60							
Теми лекційних	Змістовий модуль 2. Християнське віровчення і світогляд.													

занять											
Тема 6. Вчення про Бога Промислителя світу.	33	13				12					
Тема 7. Вчення про особу Ісуса Христа (православна христологія)	33	14				12					
Тема 8. Вчення про Церкву (православна еклезіологія)	33	14				12					
Тема 9. Вчення про таїнства (православна сакраментологія). Вчення про спасіння (православна сотеріологія)	33	14				12					
Тема 10. Вчення про кінцеві долі людства та світу (православна парусія та есхатологія).	33	13				12					
Разом за ЗМ 2	165	68				60					
Усього годин	330	135				120					

2.3 ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.

ПРЕДМЕТ, СТРУКТУРА І ЗАВДАННЯ КУРСУ «ДОГМАТИЧНЕ БОГОСЛОВ'Я»

Лекція – 13 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Догматичне богослов'я: предмет і завдання. Джерела догматичного знання,
2. Догматичне богослов'я: предмет і завдання. Джерела догматичного знання,
3. Предмет і методи догматичного богослов'я.
4. догматичного богослов'я в системі богословських дисциплін і в загальній структурі богословського знання.
5. Принципи формування догматів, відмінність віроповчальних істин від інших видів знання

Тема 2.

ВЧЕННЯ ПРО БОГА В САМОМУ СОБІ

Лекція – 14 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Вчення Православної Церкви про Пресвяту Трійцю
2. богооткровенність догмату про Пресвяту Трійцю
3. вказівки на троїчність Осіб Божества в Старому та Новому Завітах
4. Розрізнення Божественних Осіб за Їхніми особистими властивостями
5. Основні тринітарні ересі та їх специфіка (аріанство, македонізм)

Тема 3.

ВЧЕННЯ ПО СТВОРЕННЯ СВІТУ (ХРИСТІЯНСЬКИЙ КРЕАЦІОНІЗМ)

Лекція – 14 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Основні теорії походження світу (пантеїзм, дуалізм, креаціонізм, матеріалізм) та їх характеристика
2. Історичний характер розповіді Мойсея про створення світу. Християнське розуміння проблеми часу
3. Вчення про створення Богом світу (суть християнського вчення про походження світу, участь Осіб Пресвятої Трійці в справі творіння)
4. Причини й мета створення світу.
5. Порядок творення світу й ієрархія створеного.

Тема 4.

ВЧЕННЯ ПРО АНГЕЛІВ (ХРИСТІЯНСЬКА АНГЕЛОЛОГІЯ)

Лекція – 13 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Поняття про ангелів. Походження ангелів. Буття створених духів та ангелів.
2. Кількість і властивості ангелів. Небесна ієрархія; вчення про сім найвищих ангелів.
3. Вчення про ангелів-охоронців окремих осіб та спільнот людей.
4. Моральний стан та блаженство ангелів. Буття та природа злих духів, їх кількість та ступені.
5. Вчення про падіння злих духів. Відношення злих духів до кожної людини та всього людства.

Тема 5.

ВЧЕННЯ ПРО ЛЮДИНУ (ПРАВОСЛАВНА АНТРОПОЛОГІЯ)

Лекція – 13 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Суть розповіді Мойсея про походження перших людей. Походження людського роду від Адама й Єви.
2. Боговстановлений спосіб розмноження людей. Суть ті основні відмінності вчень про походження душ людей.
3. Склад природи людини (проблема діхотомічного та тріхотомічного підходів). Вчення про образ і подобу Божу в людині. Призначення людини.

4. Властивості першоствореної людини та промисел Божий про неї. Гріхопадіння прабатьків та його наслідки.
5. Поняття про первородний гріх; дійсність первородного гріха, його все загальність та спосіб розповсюдження.

Тема 6.

ВЧЕННЯ ПРО БОГА ПРОМИСЛИТЕЛЯ СВІТУ.

Лекція – 13 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Поняття про Промисел Божий; дії та види промислу
2. Дійсність та предмети Промислу Божого.
3. Природній та надприродній види промислу Божого про світ.
4. Участь всіх Осіб Пресвятої Тройці у справі промислу про світ.
5. Ангели, як знаряддя промислу Божого про світ.

Тема 7.

ВЧЕННЯ ПРО ОСОБУ ІСУСА ХРИСТА (ПРАВОСЛАВНА ХРИСТОЛОГІЯ)

Лекція – 14 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Предвічна рада Пресвятої Тройці про спасіння роду людського. Приготування людського роду до прийняття Викупителя від часів Адама до Авраама.
2. Приготування єврейського народу та язичницького світу до прийняття Викупителя.
3. Ісус Христос – Боголюдина. Вчення про втілення Сина Божого.
4. Історія христологічних суперечок (евіонізм, гностицизм, докетизм, монархіанство, несторіанство, монофізитство, монофелітство).
5. Вчення про троїчне служіння Ісуса Христа (пророче, первосвященницьке та царське служіння Ісуса Христа).

Тема 8.

ВЧЕННЯ ПРО ЦЕРКВУ (ПРАВОСЛАВНА ЕКЛЕЗИОЛОГІЯ)

Лекція – 14 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Необхідність Божественної допомоги для отримання плодів викуплення.
2. Вчення Одкровення про благодать, виправдання й освячення.
3. Поняття про Церкву (земну і небесну). Заснування й мета Церкви.
4. Ісус Христос – глава Церкви. Властивості Церкви Христової. Склад земної Церкви. Богоустановленість ієрархії.
5. Вшанування святих та їх молитовне заступництво. Вшанування мощів святих угодників Божих. Принципи та засади іконошанування.

Тема 9.

ВЧЕННЯ ПРО ТАЇНСТВА (ПРАВОСЛАВНА САКРАМЕНТОЛОГІЯ).

ВЧЕННЯ ПРО СПАСІННЯ (ПРАВОСЛАВНА СОТЕРІОЛОГІЯ)

Лекція – 14 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Поняття про таїнства. Богоустановленість та кількість таїнств. Вчення про дійсність та дієвість таїнств.
2. Таїнство Хрещення (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Миропомазання (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії).
3. Таїнство Євхаристії (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Покаяння (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії).
4. Таїнство Священства (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії).
5. Таїнство Шлюбу (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії). Таїнство Єлеосвячення (поняття про таїнство; встановлення таїнства його видима та невидима дії).

Тема 10.

ВЧЕННЯ ПРО КІНЦЕВІ ДОЛІ ЛЮДСТВА ТА СВІТУ (ПРАВОСЛАВНА ПАРУСІЯ ТА ЕСХАТОЛОГІЯ)

Лекція – 13 год

Семінарське заняття – 12 год

Питання для вивчення:

1. Вчення про смерть тілесну й безсмертя душі.
2. Поняття про окремих суд. Молитви Церви за померлих.
3. Невідомість часу другого пришествя Ісуса Христа.
4. Антихрист і час його пришествя. Друге пришествя Христове. Вчення по всезагальне воскресіння. Загальний суд; його дійсність та спосіб здійснення.
5. Хіліазм: суть, принципи, ідеї. Стан праведників та грішників після страшного суду.

3.4. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Тема	Завдання	Год.
1.	Тема 1. Предмет, структура і завдання курсу «Догматичне богослов'я»	На ґрунті отриманих на лекції та семінарі знань провести компаративний аналіз статей ((1) Біоетика та християнські засади прав людини; (2) Актуальні проблеми сучасності й біоетичні норми: демаркація і діалог в царині світського та християнського підходів): у чому полягає принципова різниця між християнською та світською біоетикою? Визначити точки зближення та розходження (<i>Аналітичний конспект</i> на 1-2 сторінки).	12
2.	Тема 2. Вчення про Бога в Самому собі	1. Підготувати огляд праць сучасних богословів (не менше 3 джерел) про актуальні морально-етичні виклики (<i>Аналітична таблиця</i>) 2. <i>Розробити модель</i> (схему) християнського морального судження щодо етичних викликів сучасності (на вибір) виходячи з принципів	12

		християнської етики.	
3.	Тема 3. Вчення про створення світу (християнський креаціонізм)	Проаналізувати звернення релігійних лідерів щодо сучасних соціальних проблем (наприклад, війна, бідність, політика). <i>Презентація</i> (6-8 слайдів)	12
4.	Тема 4. Вчення про ангелів (християнська ангелологія)	1. <i>Здійснити підбірку із 3 книг та \ чи кінофільмів</i> , де в сюжеті згадується тема абортів, евтаназії чи сурогатного материнства. <i>Продумати питання, які б можна було задати молодим людям за результатами їх прочитання та \ чи перегляду, щоб обміркувати ці сюжетні лінії із християнської перспективи.</i> 2. Проаналізувати публічні дебати або судові справи щодо одного з питань (аборт, евтаназія, сурогатне материнство) та визначити їх етичні аргументи (<i>есе</i> до 1500 слів)	12
5.	Тема 5 Вчення про людину (православна антропологія)	1. Написати <i>реферат</i> про позиції середньовічних богословів щодо концепту здоров'я (12-15 сторінок). 2. Провести контент-аналіз документів ВООЗ, ООН та релігійних організацій щодо права людини на здоров'я (<i>порівняльна таблиця</i>) 3. Медичне капеланство та його перспективи в Україні (написати <i>імпровізований лист-звернення до державних органів влади</i> щодо актуальності прискорення процесів впровадження капеланського служіння в закладах охорони здоров'я не на волонтерських засадах)	12
6	Тема 6. Вчення про Бога Промислителя світу.	1. Підготувати історичний огляд змін у ставленні християнських Церков до питань сексуальності та сім'ї (<i>реферат</i> 12-15 сторінок) 2. Дослідити біблійні тексти та богословські документи, які формують позицію християнської біоетики щодо статевої моралі (<i>аналітичний конспект</i> 6 сторінок)	12
7	Тема 7. Вчення про особу Ісуса Христа (православна христологія)	1. Проаналізувати екологічні ініціативи християнських конфесій (енцикліка <i>Laudato Si'</i> , православні концепції, протестантські ініціативи) – <i>презентація</i> на 6-8 слайдів 2. Розробити власне <i>етичне звернення (проповідь)</i> щодо екологічної відповідальності, яке могло б бути використане в церковних громадах (тест звернення до 1000 слів)	12
8	Тема 8. Вчення про Церкву (православна еклезіологія)		12
9	Тема 9. Вчення про таїнства (православна sacramентологія). Вчення про спасіння (православна сотеріологія)		12

10	Тема 10. Вчення про кінцеві долі людства та світу (православна парусія та есхатологія).	12
ПРИМІТКА: Здобувач освіти має право запропонувати, окрім заданих тем та завдань для самостійної роботи, свої, що складають актуальність та цікавість (<i>оцінюється додатковим балом</i>)		120

3.5. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

(за власним вибором студента)

1. Поняття про догмат. Завдання і методи науки догматичного богослов'я. Простежити історію становлення науки «Догматичне богослов'я» (Історико-аналітичний нарис (7-9 сторінок)).
2. Догматизм і моральність: сучасні точки взаємодії та конфлікту. Визначити і проаналізувати систему взаємовпливів у системі «догмат-мораль» (Аналітичний огляд статей (аналіз 5-8 джерел, обсяг – до 10 сторінок)).
3. Теорія догматичного розвитку: особливості східної і західної богословських традицій (Аналітичне есе (обсяг – до 5 сторінок)).
4. Віра і розум (ло питання взаємовідносин істин Божественного одкровення й інтелектуального пошуку людини) (Порівняльно-критичне дослідження (обсяг 4–6 сторінок)).
5. (Не)Пізнаваний Бог: християська позиція. (Порівняльна таблиця / аналітичний коментар (обсяг – 2-3 сторінки)).
6. Способи богопізнання і моральні умови його пізнання для вірян ХХІ століття. (Есе. Обсяг – 4-5 сторінок).
7. Нехристиянські теорії походження світу. Спроба богословської рефлексії. Аналітичний реферат (Обсяг – 8-10 сторінок).
8. Християнський креаціонізм: суть, ідеї, виклики. (Аналітична доповідь, обсяг – 8-9 сторінок).
9. Тріадологічний аспект християнського креаціонізму: біблійний вимір. Дослідницьке есе (5 сторінок).
10. Промисел Божий про людство і світ: специфіка богословської аргументації. (Доповідь, обсяг 4-5 сторінок).
11. Вчення Православної Церкви про благодать. Сучасний еkleзіологічний вимір проблеми т.з. «благодатності / неблагодатності». (Аналітичний реферат, обсяг – 5-7 сторінок).
12. Богословське розуміння свободи. (Тематичний богословський нарис, обсяг –4-5 сторінок).
13. Церква – посередниця у справі спасіння. Православний погляд (Аналітична доповідь, обсяг – 5-7 сторінок).
14. Церковні таїнства у житті християнина ХХІ століття: формалізм vs духовне життя. (Тематичний богословський нарис, обсяг – 8-10 сторінок).
15. Христоцентризм і християнин ХХІ століття. (Аналітичний реферат, обсяг 7-9 сторінок).

3. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекційні методи: *Лекція-візуалізація* – використання мультимедійних презентацій, графіків, схем та інфографіки для структурованого представлення матеріалу; *Проблемна лекція* – аналіз актуальних богословських віроповчальних питань, що спонукає здобувачів до пошуку рішень через дискусію та рефлексію; *Лекція-бесіда* – діалогічний формат, що

передбачає активне залучення студентів через запитання-відповіді та обговорення найрізноманітніших богословських концепцій.

Семінарські заняття: *Семінар-дискусія* – аналіз ідей християнського догматичного богослов'я шляхом обговорення теоретичних і практичних питань; *Семінар-діалог* – метод, що ґрунтується на конструктивному обміні думками (у форматах «викладач–студент» та «студент–студент»), моделюванні проблемних ситуацій та богословському обґрунтуванні власних позицій; *Дебати* – співставлення різних підходів до вирішення догматичних питань у різних християнській традиціях;

Самостійна та дослідницька робота: *Аналітичні конспекти наукових джерел* – вивчення та рефлексія на основі праць з догматичного богослов'я; *Підготовка тематичних презентацій* – представлення студентами власних напрацювань із ключових тем курсу; *Написання есе* – аргументоване осмислення догматичних питань у контексті сучасного християнського богослов'я; *Рецензування статей* – критичний аналіз наукових публікацій із тематики курсу.

Методи інтерактивного навчання під час лекцій та семінарів: *Мозковий штурм* – колективний пошук можливих рішень для складних догматичних проблем; *Рольові ігри* – моделювання дискусій між представниками різних богословських чи \ та світоглядних традицій щодо віроповчальних питань; *SWOT-аналіз етичних підходів* – оцінка сильних і слабких сторін різних позицій щодо віроповчальних питань.

5. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Система контролю під час поточного оцінювання: експрес-опитування; індивідуальне опитування; фронтальне опитування; захист індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ); презентація результатів виконання самостійної роботи; тестування; тестування; письмові роботи; есе, творча робота, проект, презентація.

Формою підсумкового контролю є іспит. Засоби оцінювання: тести; реферати; есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; усні відповіді.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

навчальних досягнень здобувачів освіти з курсу

Поточне оцінювання

При виконанні запропонованих завдань до кожної теми (згідно навчальної програми) здобувач освіти може отримати кількість балів за тему відповідно до їх розподілу:

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ОСВІТИ

										<i>Поточне оцінювання та самостійна робота</i>		Іспит 60 балів	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40 балів			
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10				
												100 балів	

Максимум балів, які здобувач освіти може отримати за окремий вид роботи, зокрема тієї, що винесена на самостійне опрацювання – 12 балів, сума яких (за коефіцієнтом) переводиться у відповідний бал кожної теми, що в загалом у ході поточного контролю

складе 60 балів:

11-12 балів

Завдання виконано вчасно, його зміст вичерпно і глибоко розкриває тему дослідження з догматичного богослов'я. Оформлення відповідає вимогам, розгляд теми перед аудиторією здійснюється за допомогою аргументованих висновків та сучасних підходів. Студент має власну позицію з обговорюваних питань, здатен презентувати її, аргументуючи відповідно до наукових та морально-етичних норм, творчо підходить до виконання завдання.

9-10 балів

Завдання виконано вчасно, в його змісті детально розкривається тема з догматичного богослов'я. Оформлення відповідає вимогам, студент володіє матеріалом і здатен чітко представити його під час презентації, проте відсутній глибокий аналіз в усіх аспектах досліджуваної теми.

7-8 балів

Завдання виконано вчасно, в його змісті розкривається основна частина теми з догматичного богослов'я; оформлення відповідає вимогам. Студент може доповісти про ключові моменти дослідження, однак не здійснює глибокого аналізу (чи узагальнень) матеріалу, не підводить чітких підсумків або висновків.

5-6 балів

Завдання виконано вчасно, але зміст є поверхневим, фрагментарно охоплює тему. Оформлення роботи хоча й відповідає формальним вимогам, проте студент не здійснює достатнього аналізу джерел або теоретичних аспектів, не може узагальнити та систематизувати матеріал, має труднощі під час презентації дослідження.

3-4 бали

Завдання виконано вчасно, але матеріал є простим повторенням відомих джерел без аналітичної обробки. Студент на репродуктивному рівні відтворює матеріал з помилками і не здатен його грамотно презентувати власне дослідження перед аудиторією.

1-2 бали

Завдання виконано неповно, фрагментарно, часто з допомогою викладача. Практичні навички роботи майже не сформовані, більшість завдань не виконано, і студент не може навести аргументовану думку з обговорюваних питань догматичного богослов'я.

Підсумковий контроль

Іспит проводиться в усній формі

Відповідь на три теоретичних усних питання оцінюється по 20 балів (максимум) за кожне.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка за курс є сумарною в межах 100 балів, які складаються з 60 балів поточного контролю та 40 балів підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	Відмінно
Добре	B (80-89)	Дуже добре
	C (70-79)	Добре
Задовільно	D (60-69)	Задовільно
	E (50-59)	Достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання

	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання
--	----------	--

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, у системі формальної освіти) ЧНУ» https://drive.google.com/file/d/1O7Chn1UqlqjW_JjybxDr-syswxxHuGOn/view у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Зробіть етимологічний розбір термінів "богослов'я" і "догмат" і визначіть значення цього слова в грецькій філософській і богословській літературі. Проаналізуйте місця Св. Письма, де був вжитий термін "догмат" та вкажіть його важливе значення. Прокоментуйте думку св. отців щодо слова "догмат".
2. Вкажіть коли був введений термін "православ'я" в богословську літературу і яке значення цей термін має для догматів віри.
3. Поясніть за які заслуги Церква присвоїла трьом святим найменування „Богослов”. Розкажіть в якому столітті і в яких школах вперше з'являється дисципліна „Догматичне богослов'я”.
4. Проаналізуйте на основі Св. Письма основні критерії догматів віри: теологічність, богоодкровенність, церковність, загальнообов'язковість. Визначіть співвідношення догматів з святоотцівськими теологуменами і окремими богословськими думками.
5. Вкажіть на джерела догматичної науки а проаналізуйте місця С. Письма, які говорять про богонатхненність Св. Передання і Св. Письма. Поясніть різницю між Переданням у власному розумінні та Переданням в широкому розумінні слова.
6. Наведіть місця Св. Письма щодо дотримання в Церкві Св. Передання. Прокоментуйте богословські джерела в яких містяться Передання в широкому розумінні. Поясніть необхідність вживання в Церкві Передання в широкому розумінні.
7. Визначіть на основі Св. Письма чому Церква захищає незмінність християнського віровчення щодо змісту і кількості догматів?
8. Поясніть як Церква ставиться щодо теорії догматичного розвитку. Прокоментуйте як Католицька Церква ставиться до теорії догматичного розвитку.
9. Поясніть місця Св. Письма які вказують про важливість і значення догматів. Визначте як догмати віри впливають на морально-духовний стан людини. Прокоментуйте позицію адогматистів щодо догматів віри і визначте на основі Св. Письма їхню помилковість.
10. Перелічіть віровизначення древньої Вселенської Церкви і дайте короткий коментар на ці догматичні твори. Вкажіть який зв'язок між віровизначеннями Вселенської Церкви та символічними книгами Помісних Церков. Прокоментуйте догматичні віровизначення Української та Східних Церков.

11. Проаналізуйте перший період історії догматики, перелічіть основні догматичні твори і вкажіть на їх особливості.
12. Прокоментуйте другий період історії розвитку догматики..
13. Вкажіть на особливості третього періоду історії догматики та дайте характеристику основним догматичним творам цього періоду. Поясніть структуру курсу догматики.
14. Визначте на основі Св. Письма незбагненність Сутності Божої. Вкажіть які еретики вчили про пізнання і непізнання Сутності Божої.
15. Поясніть катафатичний та апофатичний принципи у богослов'ї. Визначте яке значення для людини має природний і надприродний спосіб богопізнання.
16. Поясніть на основі Св. Письма які якості, засоби і моральні умови, які сприяють богопізнанню.
17. Проаналізуйте місця Св. Письма щодо Єдиного Бога по сутності. Вкажіть як Церква вчить про істотні властивості Божі та їх поділ.
18. Поясніть на основі Св. Письма онтологічні властивості Єства Божого (самобутність, духовність, незмінність, вічність, невимірність, всюдиприсутність).
19. Поясніть антропоморфічний підхід у вченні про Єство Боже.
20. Поясніть як Божественне передбачення узгоджується зі свободою людських дій. Визначте місця Св. Письма що вчать про волю Божу та її властивості, зокрема про святість волі Божої, про всемогутність волі Божої і правду Божу.
21. Поясніть на основі Св. Письма як узгодити правосуддя Боже с тим, що праведники бідують а грішники - блаженствують. Визначте місця Св. Письма які вчать про почуття Божі та його властивості, про всеблаженство Боже і любов Божу до живих істот.
22. Прокоментуйте як поєднується у Богові любов з благістю правосуддя. Поясніть як з'явилося зло в моральному і фізичному світі?
23. Визначте в яких народів збереглась неушкоджена віра в істинного Єдиного Бога.
24. Прокоментуйте вчення Св. Письма про єдиність Божу. Поясніть як св. отці Церкви захищали вчення про Єдиного Бога і заперечували багатобожжя та двобожжя.
25. Визначте три види субординації щодо вчення про Особи Святої Трійці. Проаналізуйте як Св. Письмо вчить про Святу Трійцю.
26. Дайте характеристику першого, другого і третього періодів історії догмата про Святу Трійцю. Які ересі існували в ці періоди?
27. Проаналізуйте місця Святого Письма, які вказують на троїчність Осіб у Богові?
28. Вкажіть на основі Св. Письма про Божество, особисті властивості та одноістотність Осіб Святої Трійці.
29. Вкажіть як Вселенські, Помісні собори і святі отці вчать про одноістотність осіб Св. Трійці а також про *Philioque*.
30. Проаналізуйте основні релігійні і філософські теорії щодо походження світу.
31. Вкажіть місця Святого Письма які вчать про походження всього існуючого від Бога через творіння. Поясніть як існує світ: від вічності чи в часі?
32. Вкажіть яку участь приймали особи Святої Трійці у справі творення. Поясніть спосіб, мету, спонуку, порядок та головні види творення світу.
33. Визначте місця Святого Письма про буття створених ангелів. Вкажіть на основі Святого Письма в який час були створені ангели. Визначте на основі Святого Письма і Святого Передання кількість ангелів, небесну ієрархію, сім найвищих ангелів.
34. Поясніть як святі отці Церкви тлумачать сказання Мойсея про творення світу. Проаналізуйте місця Святого Письма, які вказують про творення загальне і окреме щодо світу.
35. Поясніть на основі Святого Письма і святоотцівських вчень шість днів творіння видимого світу.
36. Вкажіть на місця Святого Письма які вчать про походження перших людей. Поясніть як Святе Письмо і Церква вчать про походження від перших людей Адама і Єви всього людського роду. Прокоментуйте на основі Святого Письма теорії щодо походження душ.

37. Визначте на основі Святого Письма і святоотцівських вчень двухотомію і трихотомію. Поясніть на основі Святого Письма образ і подобу Богу в людині. Визначте призначення людини в світі.
38. Прокоментуйте дії, види, образи промислу Божого. Визначте як Святе Письмо вчить про дійсність, дії і предмети промислу Божого. Вкажіть в чому суть природнього і надприроднього промислу Божого про світ. Поясніть як Святе Письмо і святі отці вчать про участь осіб Святої Тройці в промислі світу.
39. Визначте як Святе Письмо вчить про служіння ангелів Богові. Проаналізуйте як Святе Письмо вчить про ангелів як знаряддя промислу Божого про світ взагалі й про людей зокрема. Поясніть як Святе Письмо вчить про ангелів-охоронців людських спільнот. Визначте як Святе Письмо і отці Церкви вчить про ангелів - охоронців окремих осіб.
40. Поясніть як Святе Письмо і святі отці вчать про участь осіб Святої Тройці в промислі світу.
41. Дайте оцінку історичності розповіді Мойсея про творіння світу. Проаналізуйте раціоналістичний погляд щодо творіння світу. Поясніть алегоричність розповіді про шестиденне творіння світу.
42. Проаналізуйте вчення святих отців Церкви про шестиденне творіння матеріального світу.
43. Проаналізуйте вчення Святого Письма про окреме творіння.
44. Проаналізуйте вчення Святого Письма про походження перших людей. Охарактеризуйте вчення Святого Письма про людину як особливе творіння Боже.
45. Проаналізуйте вчення про Предвічну раду Пресвятої Трійці щодо створення та відновлення впалої людини. .
46. Проаналізуйте вчення святих отців про різницю між поняттями «образ Божий» і «подоба Божа» в людині.
47. Охарактеризуйте богословське поняття «Троїчне служіння Ісуса Христа».
48. Святе Письмо про дійсність та дії промислу Божого. Предмет промислу Божого. Природний і надприродний промисел Божий.
49. Гріхопадіння прабатьків. Наслідки гріхопадіння прабатьків щодо душі і тіла. Критичний огляд інших поглядів на викуплення. Первородний гріх та перехід на весь людський рід.
50. Охарактеризуйте поняття про «Нове життя» у Церкві.
51. Поясніть, що означає «Благодать Божа» у системі православної догматики. Назвіть які ви знаєте види благодаті? В чому їх відмінність? Поясніть, як співвідносяться Промисл Божий і Благодать?
52. Охарактеризуйте Таїнство Хрещення та визначте його місце у системі православної догматики.
53. Способи звершення Таїнства Хрещення: практичний, еклезіологічний і догматичний аспекти.
54. Охарактеризуйте Таїнство Миропомазання та визначте його місце у системі православної догматики.
55. Охарактеризуйте Таїнства Євхаристії та визначте його місце у системі православної догматики. Особливості звершення Євхаристії у Древній Церкві. Перебування Ісуса Христа у Святих Дарах: догматичний та практичний аспекти. Охарактеризуйте співвідношення Голгофської та євхаристичної Жертв. Аргументуйте відповідь.
56. Речовина, яка вживається у Таїнстві Миропомазання: догматичний і практичний аспекти. Назвіть які благодатні дари Св. Духа подаються в таїнстві миропомазання. Розкажіть, кого в старозавітний і новозавітний час помазували миром і чи повторюється це таїнство.

57. Охарактеризуйте Таїнство Покаяння та визначте його місце у системі православної догматики. Поясніть (з позицій догматичного богослов'я) відмінність між «покаянням» і «розкаянням». Визначте ідейно-сміслове значення епитимій.
58. Охарактеризуйте Таїнство Священства та визначте його місце у системі православної догматики. Хіротонія як богословське поняття. Безшлюбність єпископату (у Православній Церкві) та целібат у РКЦ: ідейний та практичний аспекти.
59. Охарактеризуйте Таїнство Шлюбу та визначте його місце у системі православної догматики. Причини для розірвання шлюбу: канонічний і практичний виміри.
60. Порівняйте хрещення Ісуса Христа в ріці Йордані з хрещенням апостолів в день П'ятидесятниці. Визначте з якою метою була заснована Церква.
61. Поясніть як Св. Письмо і Св. Передання вчить про образ чи спосіб звершення таїнства хрещення. Визначте які правила Помісних Соборів зобов'язують хрестити дітей і хто із яких міркувань заперечує хрещення дітей.
62. Поясніть яка форма хрещення правильна: занурення у воду чи обливання водою і назвіть формулу таїнства. Визначте, на основі Св. Письма, які благодатні дари подаються Святим Духом людині в таїнстві хрещення. Визначте в яких випадках хрещення здійснювалось кров'ю і чи повторяється таїнство хрещення.
63. Проаналізуйте вчення про шанування святих, мощів святих та ікон.
64. Прокоментуйте значення віри і добрих справ у нашому спасінні.
65. Поясніть вчення про Церкву як посередницю освячення людини.
66. Визначте коли було встановлено таїнство євхаристії. Поясніть старозавітні прообрази цього таїнства. Назвіть, які умови здійснення таїнства євхаристії.
67. Проаналізуйте вплив благодаті на духовне життя.
68. Визначте на основі Св. Письма, який хліб опрісночний чи квасний священник повинен використовувати для здійснення таїнства євхаристії.
69. Поясніть на основі св. Письма, що таке «проскомидія»?
70. Назвіть які Помісні собори зобов'язують священників вживати в євхаристії квашений хліб, вино і воду.
71. Визначте на основі Св. Письма вчення про благодать.
72. Поясніть на основі Св. Письма в яку мить в таїнстві євхаристії перетворюється хліб в тіло а вино в кров Христову.
73. Проаналізуйте місця Св. Письма які вчать про образ присутності Ісуса Христа в євхаристії.
74. Визначте особливості вчення про виправдання і освячення.
75. Поясніть на основі Св. Письма тотожність жертви євхаристичної з жертвою Христовою.
76. Проаналізуйте на основі Св. Письма і Св. Передання, що євхаристія є дійсно жертвою милостивлення за живих і померлих.
77. Визначте на основі Св. Письма дії Христа після вознесіння.
78. Визначте місця Св. Письма про обітницю встановлення таїнства покаяння.
79. Назвіть які секти в II ст., III ст., IV ст. заперечували можливість спасіння для тих, хто згрішив після хрещення.
80. Поясніть вчення Православної Церкви про Бога Освятителя.
81. Поясніть які ви знаєте види сповіді?
82. Прокоментуйте формулу таїнства покаяння.
83. Визначте значення воскресіння Христа в справі викуплення.
84. Визначте місця Св. Письма щодо благодатних дій таїнства покаяння.
85. Поясніть на основі яких місць Св. Письма Церква в своїй духовній практиці вживає епитимій.
86. Прокоментуйте значення вознесіння Христа в справі викуплення.
87. Проаналізуйте які, місця Св. Письма вказуються на встановлення Ісусом Христом таїнства священства, і їх ступені.

88. Назвіть та поясніть основні соборні правила, які забороняють повторне рукоположення.
89. Визначте неправдиві і однобічні погляди на викуплення.
90. Поясніть різницю в ступенях священства і визначте формулу таїнства та благодатні дії священства.
91. Визначте місце Св. Письма що засвідчують про боговстановленність таїнства шлюбу.
92. Охарактеризуйте царське служіння Ісуса Христа.
93. Проаналізуйте як Св. Письмо, святі отці Церкви, соборні правила вчать про благодатну дію таїнства шлюбу.
94. Співставте місця Св. Письма що вчать про таїнство шлюбу і вкажіть на видимі дії а та невидимі дії таїнства.
95. Поясніть вчення Одкровення: про страждання та смерть Боголюдини як жертви викуплення.
96. Визначте місця Св. Письма що вказують на таїнство елеосвячення.
97. Прокоментуйте повний і скорочений чин таїнства, вкажіть на речовину що вживається в елеосвяченні.
98. Поясніть вчення про спасительні плоди жертви Христової.
99. Приведіть місця Св. Письма що вчать про благодатні дії таїнства елеосвячення.
100. Поясніть чим відрізняється відпущення гріхів під час елеосвячення від відпущення гріхів під час покаяння?
101. Прокоментуйте Первосвященниче служіння Ісуса Христа.
102. Приведіть формулу таїнства елеосвячення і прокоментуйте.
103. Прокоментуйте місця Св. Письма які вчать про Бога як Суддю.
104. Поясніть значення втілення Сина Божого в справі викуплення.
105. Проаналізуйте місця Святого Письма, що вчать про смерть тіла й безсмертя душі.
106. Поясніть коли над людиною здійснюється окремий суд.
107. Вкажіть на сутність євангельського закону.
108. Прокоментуйте як Св. Письмо вчить про особистий суд над людиною та поясніть вчення Православної Церкви про митарства.
109. Поясніть місця Святого Письма що вказують на стан праведників і грішників після окремого суду.
110. Вкажіть, які переваги має євангельської закон над законом Мойсея.
111. Вкажіть чи визнає Православна Церква існування чистилища? Аргументуйте відповідь.
112. Поясніть на основі Св. Письма що таке рай і пекло?
113. Охарактеризуйте потрійне служіння Ісуса Христа як богословське поняття.
114. Проаналізуйте місця Св. Письма Старого Завіту, які вказують про місце перебування душ померлих грішників та праведників.
115. Поясніть яке значення має молитва Церкви за померлих.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Августин, Святий. Сповідь / пер. з латини Ю. Мушака. Львів : Свічадо, 2008. 356 с.
2. Андрійовський Р. Вступ до екуменізму. Дрогобич : Вид-во Дрогобицької Духовної семінарії, 2017. 328 с.
3. Андрійовський Р. Євхаристійна еклезіологія у православному світі ХХ століття. Alma mater [Журнал студентів Української Папської Колегії св. Йосафата в Римі]. № 68. С. 25–29.

4. Андрос Є. І. Бівалентність людського єства та проблема метафізичного зла / Є. І. Андрос // Грані людського буття : позитивні та негативні виміри антропокультурного / Є. І. Андрос [та ін.]. – Київ, 2010. – С. 6 – 86.
5. Балух В. Богословсько-етичні погляди Августина Блаженного / Василь Балух // Актуальні питання релігієзнавчої та богословської думки / за ред. В. О. Балуха. – Чернівці, 2010. – С. 39 – 59.
6. Бичко І. В. Людина як екзистенція / І. Бичко // Людина та її дійсність : філос.-антропол. дослідження / Ін-т філософії, логіки і соціології. – Львів ; Одеса, 1997. – С. 12 – 18.
7. Біла О. Християнство між постметафізикою та постмодерном: два приклади богословської думки в епоху кінця історії. Наукові записки Українського Католицького Університету. 2015. Число V. Серія «Богослов'я», № 2. С. 505–518.
8. Боднар О.-Л. Тайна втілення. Образ Ісуса Христа в сакральному мистецтві. Ужгород: Карпати, 2009. 260 с.
9. Бурлай, Є. В. Релігія і право в системі соціального регулювання : спільне і різне. Юрид. вест., 2006. С. 70-80.
10. Вовк Д. О. Право і релігія : спільні риси та відмінності. Вісн. Акад. прав. наук України. 2007. № 1(48). С. 65-74.
11. Вовк Д. О. Проблема співвідношення права і релігії у православній філософії кінця ХІХ - початку ХХ ст. Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. збірник. Херсон : Нац. юрид. акад. України, 2006. Вип. 81. С. 197-203.
12. Гадамер Г.-Г. Істина і метод / Ганс-Георг Гадамер ; [пер. з нім. О. Макровольського]. – Київ : Юніверс, 2000. – 464 с.
13. Галятовський І. Гріхи розмаїті : (трактат з етики) / І. Галятовський // Хроніка –2000. – Вип. 37/38 : Україна: філософський спадок століть. Ч. 1. – С. 263 – 286.
14. Герчанівська П. Е. Українська народна культура: християнський вимір: монографія. Київ: Університет «Україна», 2011. 426 с.
15. Гуцалюк Ю. Феномен екуменізму та його роль у релігійному житті. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Острог : Вид-во нац. ун-ту «Острозька академія», 2016. С. 125-132.
16. Денисенко А. Теологія визволення. Ідеї. Критика. Перспективи. Київ : Дух і Літера, 2019. 192 с.
17. Добротолубіє / [пер. укр. мовою Філарета (Денисенка)]. – Київ : Вид. від. Укр. православ. церкви Київ. патріархату, 2009. – Т. 5. – 599 с.
18. Добротолубіє / [пер. укр. мовою Філарета (Денисенка)]. – Київ : Вид. від. Укр. православ. церкви Київ. патріархату, 2008. – Т. 1. – 687 с.
19. Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965): Конституції, декрети, декларації. Коментарі : пер. з лат. / Український католицький університет. Львів : Свічадо, 2014. 608 с.
20. Єріємієв О. Святий і Великий Собор Православної Церкви та проблема формування Української Помісної Православної Церкви. Православ'я в Україні: Матеріали VI міжнар. наук. конф., присвяченій 1000-річчю духовних зв'язків України з Афоном (1016-2016) та 25-річчю Помісного Собору Української Православної Церкви. 2016. С. 845–853
21. Жаловага А. Антропологічна природа християнства : монографія / А. С. Жаловага. – Київ, 2008. – 288 с.
22. Казанова Х. По той бік секуляризації. Релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби / пер. з англ. Олексія Панича. Київ : Дух і Літера, 2017. 264 с.
23. Калліст. Православний шлях / еп. Калліст (Уер). – Київ : Дух і літера, 2003. – 176 с.

24. Карагодіна О. Релігія як соціально-психологічне явище / О. Карагодіна // Академічне релігієзнавство / за наук. ред. А. Колодного. – Київ : Світ знань, 2000. – С. 513–519
25. Карпінська Л. Подвиг аскета : «втеча від світу» чи рух назустріч людству? / Лілія Карпінська // Давньоруське любомудріє: тексти і контексти / Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». – Київ : Києво-Могилян. акад., 2006. – С. 182 – 192.
26. Кирик Д. Сутність та існування / Д. Кирик // Філософський енциклопедичний словник / [редкол.: Шинкарук В. І. (голова) та ін.]. – Київ, 2002. – С. 623.
27. Кисельов О. Феномен екуменізму в сучасному християнстві. Київ : Національний пед. університет ім. М. П. Драгоманова, 2009. 133 с.
28. Кияк С. Християнський екуменізм: католицька парадигма та її перспективи. Релігія та Соціум. 2015. №3 (19). С. 66–74.
29. Колодний А. Феномен релігії: природа, структура, функціональність, тенденції / А. М. Колодний. – Київ : Світ знань, 1999. – 52 с.
30. Костенко А. Віра як релігієзнавчо-психологічний феномен : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.11 – релігієзнавство / А. М. Костенко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2010. – 18 с.
31. Кунцлер М. Літургія церкви. Львів: Свічадо, 2001. 304 с.
32. Левінас Е. Між нами. Дослідження. Думки про іншого / Еманюель Левінас. – Київ : Дух і літера : Задруга, 1999. – 291 с.
33. Лещенко А. М. Особливості прояву коеволуційно-резонансної специфіки творів сакрального мистецтва у православ'ї та 31 католицизмі / А. М. Лещенко // Практична філософія. - № 2. - 2016. - С. 93 - 99.
34. Лещенко А. М. Релігійна віра як форма світовідчуття : монографія / А. М. Лещенко. - Херсон : Айлант, 2013. – 151 с.
35. Липка О. Релігійне та філософське осмислення смерті: порівняння підходів / О. Липка // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2006. – № 550. – С. 82–88.
36. Люїс К. С. Проблема страждання / Клайв Стейпл Люїс. – Львів : Свічадо, 1998. – 140 с. Малахов В. А. Феномен стражденності на межі онтології та етики / В. А. Малахов // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2008. – Вип. 2, ч 2. – С. 11-17.
37. Маринович М. Перешкоди на шляху екуменізму в нинішній Україні: психологічно-соціологічний аналіз. URL : <http://www.risy.org.ua/ukr/religion.and>.
38. Марченко О. Богошукання як людинотворчість: філософськоперсоналістичний аналіз еволюції релігійно-етичної думки в Україні : автореф. дис. ... д-ра філософ. наук : спец. 09.00.11 – релігієзнавство / О. В. Марченко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2005. – 207 с.
39. Марченко О. Екзистенційні передумови формування ідеї бога / О. В. Марченко // Вісник Черкаського університету. Серія «Філософія». – 2010. – Вип. 190. – С. 75–82.
40. Надзельська Ю. Пошук єдності релігій шляхами екуменічного діалогу / Ю. Надзельська // Релігійна панорама. – 2011. – № 6. – С. 77–78.
41. Павленко П. Утопія єдиного християнства і єдиної християнської церкви / П. Павленко // Релігійна панорама. – 2011. – № 6 (128). – С. 57–59.
42. Православ'я: український вимір : навч. посібник / Саух П. Ю. [та ін.]. – Київ : Кондор, 2004. – 384 с.
43. Проблема людини в українській філософії XVI – XVII ст. / І. С. Захара [та ін.]. – Львів : Логос, 1998. – 240 с.

44. Процюк Р. Соціальна доктрина формування православної церкви та громадянського суспільства в Україні. Храні. Філософія [Львівський національний медичний університет імені Д. Галицького]. 2015. Вип. 3 (119). С. 125–130.
45. Ратцінгер Й. Божа революція / пер. з італ. К. В. Стасіва. Жовква : Місіонер, 2009. 132 с.
46. Соловій Р. Постметафізичне богослов'я події Джона Капуто. Схід. 2015. № 4. С. 66-75.
47. Соловій Р. Християнське богослов'я перед викликом постмодернізму: методологічний та радикальний підходи до взаємодії. «Богословские размышления». Спецвыпуск «Реформация: восточноевропейские измерения». 2016. №17. С. 222-233.
48. Стадник М. М. Догма, її поняття та генеза у християнстві // Українське релігієзнавство. – К.: Ін-т філософії НАН України, 1999. – № 10. – С. 28 – 33
49. Стадник М. М. Особливості пізнання православної церкви // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: Науково-теоретичний збірник. – Переяслав–Хмельницький, 2003. – № 4. – С. 391 – 403
50. Стебльов С. Діалог науки та релігії в контексті культурної трансформації публічної сфери : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури / С. О. Стебльов. – Харків, 2007. – 16 с.
51. Стосунки Православної Церкви з іншим християнським світом. Документи Святого і Великого Собору Православної Церкви. Київ : Відкритий Православний Університет Святої Софії Премудрості, 2016. 112 с.
52. Східна аскеза і бароковий текст : досвід могилян. Києва / архієп. Ігор (Ісіченко) // Україна XVII століття: суспільство, філософія, культура : зб. наук. пр. на пошану пам'яті проф. Валерії Михайлівни Нічик / ред.-упоряд.: Л. Довга, Н. Яковенко. – Київ, 2005. – С. 196 – 206.
53. Филипович Л. Релігійні і секулярні світи: проблеми взаємин з огляду на суспільні трансформації ХХІ ст. Історія релігій в Україні. Київ, 2019. № 29. С. 192 – 197.
54. Філоненко О. Присутність Іншого і вдячність: контури евхаристійної антропології. Рівне : Видавець М. Дятлик, 2018. 352 с.
55. Хромцова М. Тринітарний підхід сучасної теології та проблема міжрелігійного діалогу. Вісник Російської християнської гуманітарної академії. 2016. Вип. 17 (2). С. 74–86.
56. Шадюк Т. А. Екзистенційно-онтологічні підстави ідеї людської стражденності у творчості С. Франка і М. Бердяєва / Т. А. Шадюк // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2012. – № 66. – С. 21 – 26.
57. Шадюк Т. А. Стражденність як домінанта духовної діяльності в українській релігійно-філософській думці ХVІ – ХVІІ століть / Т. А. Шадюк // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2015. – № 2 (80). – С. 20 – 25.
58. Шепетяк О. Церква і екуменізм: кроки до об'єднання. Інститут суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка. Київ, 2014. №1. С. 47–53.
59. Шугаєва Л. М. Духовні християни-містики в Україні : історіософська ретроспектива / Л. М. Шугаєва – Рівне : Видавець Зень О. М., 2008. – 71 с.
60. Яннарас Х. Свобода етосу / Христос Яннарас. – Київ : Дух і літера, 2003. – 268 с.
61. Ярмусь С. Духовість українського народу : короткий орієнтаційний нарис / Степан Ярмусь. – Вінніпег : накладом Т-ва «Волинь», 1983. – 227 с.
62. Яроцький П. Л. Православно-католицькі відносини в Україні та проблеми їх толерантизації. Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник. Київ, 2015. № 1 (3). С. 39–
Bavinck, H. "Part 1: Introduction to Dogmatics". *Reformed Dogmatics, Volume 1: Prolegomena*. Baker Academic. 2003

63. Caputo J. On Not Settling for an Abridged Edition of Postmodernism : Radical Hermeneutics as Radical Theology in 175 Deconstruction and Determinate Religion Reexamined eds. J. Aaron Simmons and Stephen Minister. P. 271–353. 138.
64. Caputo J. What Would Jesus Deconstruct?: The Good News of Postmodernism for the Church. The Church and Postmodern Culture. Grand Rapids : Baker Academic, 2007. 160 p.
65. *Dogmatyka*, t. 1-6, Warszawa: Biblioteka „Więzi”, 2005-2007.
66. *Encyklopedia katolicka*, t. 4, Lublin 1985
67. Fratelli tutti [Усі брати]. Енцикліка Святішого Отця Франциска про братерство і суспільну дружбу. URL : https://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/encyclicals/documents/papa-francesco_20201003_enciclica-fratelli-tutti_uk.pdf
68. Gorban R. Dialogueness – A Determinant Attribute of Philosophical, Artistic and Religious Consciousness of Pope John Paul II. Journal of Religious & Theological Information. 2021. Vol. 20. Is. 4.
69. Kallistos. The Meaning of «Pathos» in Abba Isaias and Theodoret of Cyrus / Kallistos Ware // *Studia Patristica*. – 1989. – Vol. 20. – P. 315 – 322
70. Muller, R. *Dictionary of Latin and Greek Theological Terms and Terminology*. Grand Rapids: Baker. 1986
71. Pomazansky, Michael; Rose, Seraphim (). *Orthodox Dogmatic Theology*. California.: St. Herman of Alaska Brotherhood. 2009
72. Stăniloae D. *Teologia Dogmatikă Ortodoxă*. Vol. 1—3. Bukurești, 1978.
73. Webster, J. *Theological Theology: An Inaugural Lecture delivered before the University of Oxford on 28 October, 1997*. Oxford: Clarendon Press. 1998,
74. Webster, J. (). *Confessing God: Essays in Christian Dogmatics*. Bloomsbury. 2016, pp. 110–1.
75. Θεοδώρου Ἀ. Ἱστορία τῶν δογμάτων. Ἀθήναι, 1963.
76. Σκουτέρη Κ.Β. Ἱστορία δογμάτων. Τ. 1—2. Ἀθήναι, 1998—2004.
77. Τρεμπέλα Π.Ν. Δογματική. Τ. 1—3. Αθήναι, 1959—1961.

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivets_kohnatsionalnoho-universytetu.pdf ;

✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwb/polozhennia-chnu-pro-plahi_at-2023plusdodatky-31102023.pdf